21969 ـ مسافتی که باعث واجب شدن نماز در مسجد می‌شود چقدر است؟

سوال

ن شاءالله به زودی به بریتانیا سفر خواهم کرد و به مدت یک هفته آنجا خواهم بود.نزدیک‌ترین مسجد یک کیلومتر و نیم از محل اقامت من فاصله خواهد داشت و طبیعتا صدای اذان را نخواهم شنید زیرا اذان در بیشتر بریتانیا با صدای بلند (در بلندگو) داده نمی‌شود و برایم سخت است که روزانه پنج بار رفت و برگشت این مسافت طولانی را طی کنم تا در نماز جماعت حاضر شوم. (سالم هستم اما طی کردن این مسافت آن هم پنج بار در روز زحمت زیادی دارد). می‌دانم که می‌توانم از اتوبوس استفاده کنم، اما تکرار این رفت و برگشت، آن هم پنج بار در روز زحمت زیادی دارد. آیا برای من جایز است که این مدت (یک هفته) نمازهایم را به تنهایی در محل اقامتم بخوانم؟ جای خوانده‌ام مسافتی که نمی‌توان صدای اذان را شنید پنج کیلومتر است اما فکر می‌کنم این مسافت خیلی بیشتر از آن است که از یک مسلمان بخواهیم با پای پیاده خودش را به مسجد برساند؛ از سوی دیگر تصور نمی‌کنم بشود از چنین مسافتی صدای اذان را شنید، حتی در صورت عدم سر و صدا. فکر می‌کنم در محاسبه‌ی مسافت اشتباهی رخ داده باشد. خواهش می‌کنم نظرتان را درباره‌ی حکم خواندن نماز در مکانی که اقامت دارم بیان کنید که جایز است یا خیر؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

برای کسی که اذان را با صدای عادی و بدون بلندگو می‌شنود واجب است برای خواندن نماز [فرض] در جماعت به مسجدی که در آن اذان داده می‌شود برود، زیرا پیامبر ﷺ می‌فرماید: کسی که اذان را بشنود اما در آن حاضر نشود، نمازی ندارد مگر در صورت عذر به روایت ابن ماجه و دارقطنی و ابن حبان و حاکم با سند صحیح.

از ابن عباس درباره‌ی این عذر پرسیدند؛ گفت: ترس یا بیماری. و مسلم در صحیح خود روایت کرده که مردی نابینا به رسول الله ﷺ گفت: ای پیامبر خدا، من کسی را ندارم که مرا به مسجد بیاورد، آیا اجازه دارم در خانه‌ام نماز بخوانم؟ پیامبر ﷺ پرسید: آیا اذان را می‌شنوی؟ گفت: آری. فرمود: پس اجابت کن.

در صحیح مسلم از ابن مسعود روایت است که گفت: کسی که دوست دارد فردا در حال مسلمانی با الله دیدار کند، پس بر این نمازها در جایی که برایش اذان داده می‌شود (مساجد) پایبندی کند؛ زیرا خداوند برای پیامبرتان ﷺ سنت‌های هدایت را قرار داد، و این [نمازها] از سنت‌های هدایت است و اگر شما نیز مانند این متخلف در خانه‌هایتان نماز می‌خوانید سنت پیامبرتان را ترک کرده بودید، و اگر سنت پیامبرتان را ترک گویید بی‌شک گمراه خواهید شد، و مردی نیست که به نیکی

وضو گیرد و سپس به یکی از این مساجد برود مگر آنکه خداوند برای هر گامی که بردارد یک نیکی برای او می‌نویسد و یک درجه بر درجاتش می‌افزاید و یک گناه از او کم می‌کند. به یاد دارم که هیچکس جز منافق معلوم الحال از این نمازها تخلف نمی‌کرد و [گاه] مرد [بیماری] را می‌آوردند که دو مرد او را گرفته بودند تا آنکه او را در صف می‌نشاندند، و در صحیحین از پیامبر ﷺ روایت است که فرمود: قصد کرده‌ام هیزم جمع کنند، سپس دستور دهم برای نماز اذان دهند، آنگاه دستور دهم مردی برای مردم امامت کند، سپس به سوی مردانی بروم [که در نماز حاضر نشده‌اند] و خانه‌هایشان را بر آنان به آتش بکشم.

احادیث درباره‌ی بزرگداشت نماز و تشویق به ادای آن در مساجد، بسیار است، بنابراین بر مسلمانان واجب است که بر خواندن آن در مساجد محافظت نموده و یکدیگر را برای آن توصیه و یاری کنند.

اما بر اساس ظاهر احادیث، برای کسی که از مسجد دور است و جز با بلندگو صدای اذان را نمی‌شنود، حضورش در مسجد الزامی نیست و می‌تواند با همراهان خود به جماعت نماز بخوانند. اما اگر مشقت را تحمل نمودند و برای جماعت به مسجدی آمدند که به سبب دوری‌اش صدای اذان آن را تنها از طریق بلندگو می‌شنوند، اجر بیشتری خواهند داشت، زیرا پیامبر ﷺ می‌فرماید: پیشترین اجر را در نماز، کسانی به دست می‌آورند که راه پیاده‌شان بیشتر است.. و احادیث در فضیلت رفتن به سوی مساجد و تشویق به آن بسیار زیاد است..» مجموع فتاوای شیخ بن باز رحمه الله (۱۲/ ۵۸ـ۶۱).

علما درباره‌ی ضوابط شنیدن اذان [که شنیدنش باعث وجوب جماعت می‌شود] چنین گفته‌اند:

شافعی رحمه الله می‌گوید: اگر صدای موذن بلند باشد و شخص نمازگزار شنوا باشد و محیط شلوغ و پر سر و صدا نباشد و باد نوزد؛ اما اگر صدای موذن ضعیف باشد و شخص شنونده حواسش پرت باشد و محیط پر سر و صدا باشد، کم هستند کسانی که [با این شرایط] صدای اذان را بشنوند الأم (۱/ ۲۲۱).

نووی می‌گوید: شنیدنی معتبر است که موذن در یک سوی شهر باشد و محیط آرام و بی‌سر و صدا باشد و باد نوزد و او [یعنی شنونده] شنوا باشد؛ اما اگر نشنوند [شرکت در جماعت] برایش الزامی نیست المجموع (۴/ ۳۵۳).

ابن قدامه می‌گوید: جایی که غالبا صدای اذان در آن شنیده می‌شود به این صورت است که صدای موذن بلند باشد و در جای بلند بایستد و باد نوزد و محیط ساکت باشد و شنونده حواسش پرت و مشغول نباشد المغنی (۲/ ۱۰۷).